

DANSKERNES ØKONOMISKE FRIHED I INTERNATIONALT PERSPEKTIVPeter Kurrild-Klitgaard¹

Under den nuværende borgerligt-liberale regering har Danmark forringet sin placering på listen over lande med en høj grad af økonomisk frihed. Siden regeringsskiftet i 2001 er Danmark gledet fra en 14. plads til en 17. plads i 2004. Det viser en ny opgørelse foretaget af det internationale forskningsnetværk Economic Freedom Network.

Da der er en stærk og robust sammenhæng mellem et lands økonomiske frihed og dets økonomiske vækst, kan man forvente, at en række andre lande, som liberaliserer deres økonomier mere end Danmark, i længden vil overhale Danmark i økonomisk vækst, og dermed i sidste ende velstand og levestandard.

Det ville være relativt let for Danmark at erobre en position blandt verdens mest frie økonomier, f.eks. blot ved at gå over til en "flad skat" eller på andre måder lade sig inspirere af lande, man normalt sammenligner sig med i Norden og Europa.

CEPOS har siden 2004 været den danske deltager i Economic Freedom Network. Dette notat er udarbejdet med udgangspunkt i tal fra den nyeste udgave af Economic Freedom of the World, med data for 2004 (Gwartney, Lawson & Easterly 2006).

1. Indledning

Det årlige *Economic Freedom of the World* indeks er det mest systematiske og bredt anvendte forsøg på at vurdere og kvantificere, hvorledes verdens nationer adskiller sig med hensyn til graden af statslig styring af samfundsøkonomien. Indekset, der første gang blev offentliggjort i 1996, blev oprindeligt iværksat på initiativ af Nobelprisvinderen i økonomi Milton Friedman (1912-2006) og den canadiske tænketank Fraser Institute,² og siden har mere end 60 andre økonomer deltaget i arbejdet, bl.a. to andre Nobelprisvindere (Gary Becker og Douglass North), ligesom indekset er blevet udviklet i samarbejde med bl.a. det ansete britiske ugeskrift *The Economist*. I dag udarbejdes indekset af *Economic Freedom Network*, som er et samarbejde mellem p.t. 72 tænketanke, forskningsinstitutioner og organisationer i 71 lande, heriblandt CEPOS fra dansk side.

Economic Freedom of the World indekset forsøger at måle omfanget af økonomisk frihed i verdens lande ved at undersøge dennes fravær, d.v.s. ved at vurdere statens rolle i samfundsøkonomien. Dette gøres på en række parametre — i alt 38 hoved- og delkomponenter, opdelt på fem hovedområder:

1. den offentlige sektors og skatternes omfang;
2. retssystem og ejendomsret;
3. pengepolitik;
4. handelspolitik;
5. regulering (underopdelt i tre væsentlige underområder: a) kreditmarked, b) arbejdsmarked og c) erhvervsliv).

I indekset er alle lande på hvert eneste af de 38 områder tildelt en indekxsværdi på en skala fra 0 (mindst økonomisk frihed) til 10 (mest økonomisk frihed). På baggrund af disse er der for hvert land udregnet gennemsnitlige værdier for hvert af de fem hovedområder (og for de tre

¹ Professor, ph.d., Institut for Statskundskab, Københavns Universitet, Øster Farimagsgade 5, P.B. 2099, 1014 København K. E-mail: kurrild@ifs.ku.dk. Peter Kurrild-Klitgaard er den deltagende forsker i netværket fra dansk side.

² Se bl.a. Friedman 1988, jf. Friedman 1962.

former for regulering indenfor hovedområde 5). På basis af en lige vægtning af hver af de fem hovedområder udregnes en samlet indekxsværdi for økonomisk frihed generelt.

De data, som anvendes til at konstruere indekset, er alle enten objektive mål (priser, skattesatser o.l.) hentet fra eksterne kilder (OECD o.l.) eller baseret i allerede publicerede, subjektive vurderinger foretaget af organisationer og personer udenfor Economic Freedom Network (f.eks. de respekterede *International Country Risk Guide* og *Global Competitiveness Report* fra World Economic Forum).

Indekset indeholder data fra så mange lande og år, som det har været muligt at fremskaffe oplysninger om, og 2006-indekset (som er baseret på data for 2004) dækker i alt 130 lande (omfattende 93 pct. af verdens befolkning). Indeksets data går — så vidt som det er muligt for de enkelte lande — tilbage til 1970.

2. Udviklingen i danskernes økonomiske frihed

2.1. Svagt faldende frihed; synligt faldende relativ placering

I absolutte termer er den økonomiske frihed i Danmark som helhed stagneret siden regeringsskiftet: Fra 7,6 i 2001 til 7,6 i den seneste opgørelse (2004), jf. Tabel 1. Siden 2000 er der endog tale om at danskernes økonomiske frihed er faldet en anelse (med 0,1 indekspoint, fra 7,7 til 7,6). Til sammenligning får den mest frie økonomi i undersøgelsen, Hong Kong, en indeks-score på 8,7 af 10, mens det mindst frie af de analyserede lande er Zimbabwe med en indeks-score på 2,8.³

Denne stilstand eller svagt vigende tendens for Danmarks vedkommende har været kendetegnende alt i mens, at gennemsnittet for de 20 mest frie lande som helhed har været uforandret eller svagt stigende (fra 7,8 i 2001 til 7,9 i 2004), jf. Tabel 2, og mens gennemsnittet af samtlige 130 lande i indekset er steget marginalt, fra 6,4 til 6,5 (eller fra 6,2 til 6,3 når der tages højde for befolkningsstørrelser).

Det—i det store billede—stabile niveau camouflerer imidlertid, at Danmark *relativt* set sakker bagud med hensyn til økonomisk frihed sammenlignet med udviklingen i en række andre lande. I 2001 havde Danmark en delt 14. plads; fire år senere, efter en længere, politisk stabil periode med en borgerligt-liberal regering, var Danmark gledet ned på en 17. plads, jf. Figur 1, samt Tabel 1 og 2. Til sammenligning forbedrede Danmark i Poul Nyrup Rasmussens regeringsperiode (1993-2001) sin relative placering i frihedsindekset. Men siden vendepunktet i 2000 er Danmark faldet fra verdens 12.-mest frie økonomi til 17. pladsen.

³ Grundet mangel på pålidelige data er en række lande med planøkonomi eller kaotiske økonomier ikke medtaget, bl.a. Cuba, Nordkorea, Syrien, Libanon og Irak.

Tabel 1. Danmarks placering i *Economic Freedom of the World Index*, 2001-2004.

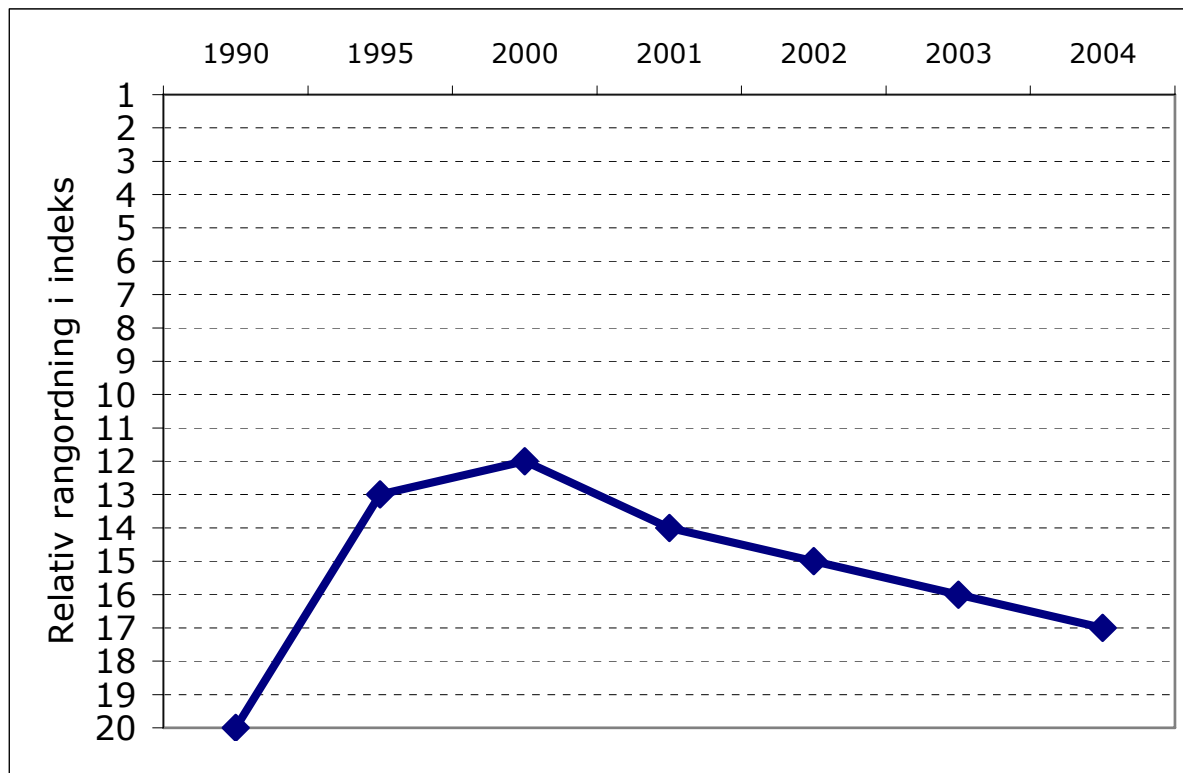
	2001	2002	2003	2004
Indeks-værdi	7,6	7,5	7,6	7,6
Relativ placering	14	15	16	17

Kilder: Gwartney, Lawson & Easterly 2006, med korrektioner primo oktober 2006.

Tabel 2. Top-20, økonomisk frihed, 2001 og 2004.

2001, relativ placering (indeksværdi)	2004, relativ placering (indeksværdi)
1. Hong Kong (8,7)	1. Hong Kong (8,7)
2. Singapore (8,5)	2. Singapore (8,5)
3. USA (8,3)	3. New Zealand (8,2)
4. Schweiz; New Zealand; Storbritannien (8,2)	4. Schweiz (8,2)
7. Canada (8,1)	5. USA (8,2)
8. Irland; Australien (7,9)	6. Irland; Storbritannien (8,1)
10. Holland; Luxembourg; Island; Finland (7,7)	8. Canada (8,0)
14. Danmark; Østrig; Estland (7,6)	9. Island; Luxembourg (7,9)
17. Belgien; Forenede Arabiske Emirater (7,4)	11. Australien (7,8)
19. Tyskland; Chile; Mauritius (7,3)	12. Østrig; Estland; Finland; Holland; Forenede Arabiske Emirater (7,7)
	17. Tyskland; Danmark (7,6)
	19. Japan (7,5)
	20. Chile; Cypern (7,4)
Gennemsnit af top-20: 7,8	Gennemsnit af top-20: 7,9

Kilde: Gwartney, Lawson & Easterly 2006: 13; 45ff.

Figur 1. Udviklingen i Danmarks relative placering i EFW, 1990-2004 (kilde: Gwartney, Lawson & Easterly 2006, med korrektioner primo oktober 2006).⁴

Tre lande har siden 2001 har haft så store stigninger i deres økonomiske frihed, at de kombineret med et marginalt fald i danskernes økonomiske frihed har skubbet Danmark ned af listen. Der er tale om Østrig, Estland og De Forenede Arabiske Emirater, der alle med indeksværdien 7,7 deler 12. pladsen med Finland og Holland. Danmarks 17. plads deles med Tyskland.

Med Danmarks stille men kontinuerlige glidning ned i indekset siden 2000 er der sket en relativ forringelse i Danmarks placering svarende til gennemsnitligt en plads om året. Fortsætter denne udvikling—altså, fortsætter andre lande med at liberalisere deres økonomier, alt imens Danmark forbliver på status quo eller oplever marginalt mere statsstyring—vil Danmark om ti år have oplevet en yderligere relativ forværring i rangordningen til en placering til omkring bunden af top-30. Denne placering vil p.t. (i indekset for 2004, jf. Gwartney, Lawson & Easterly 2006: 15ff) være lige foran lande som f.eks. Costa Rica, El Salvador, Norge, Panama og Spanien, som for nærværende deler 30.-pladsen.

⁴ Der er visse uoverensstemmelser mellem gengivelsen af Danmarks relative placering i forhold til andre lande, samt i værdierne for enkelte under-indekser, i denne udgave af EFW og de tal, som forekom for årene 2002 og 2003 i de trykte udgaver af rapporten (Gwartney, Lawson & Gartzke 2005; Gwartney, Lawson & Easterly 2006), samt CEPOS's anvendelser deraf (Kurrild-Klitgaard 2005b). Dette skyldes en fejl ved konverteringen af eksternt genererede indeksværdier, hvilket primo 2006 oktober er blevet korrigeret. For Danmarks vedkommende betyder det bl.a., at landets relative placering 2002-03 ikke var stigende fra en 14. til en 13. plads men derimod faldende fra en 15. til en 16. plads.

2.2. Områder med stor og lille økonomisk frihed

Mens Danmark med en delt 17.-plads i et komparativt perspektiv endnu ligger relativt højt i indekset,⁵ så er der—som antydnet—forskelle på, hvilke områder Danmark ligger højt på, og hvor man ligger lavt.

De områder, hvor Danmark i 2006-indekset (med data for 2004) ligger højt i indekset, enten med værdier eller i rangordning og sat i forhold til data for 2003, er disse fire:⁶

- Retssikkerhed og ejendomsrettigheder: fald til 9,2 (mod 9,5 i 2003); uændret nr. 1.
- Pengepolitik: fald til 9,6 (mod 9,7 i 2003); nr. 10 mod nr. 5 i 2003.
- Regulering af kreditmarked: uændret 9,4; nr. 6 mod nr. 8 i 2003.
- Handelspolitik: fald til 7,9 (mod 8,1 i 2003); nr. 20 mod nr. 23 i 2003.

Den seneste indskrænkning i danskernes økonomiske frihed er med andre ord sket bl.a. på områder, hvor denne ellers tidligere var fremtrædende.

De områder, hvor Danmark i 2004 lå særligt lavt i indekset, er disse tre hovedområder:

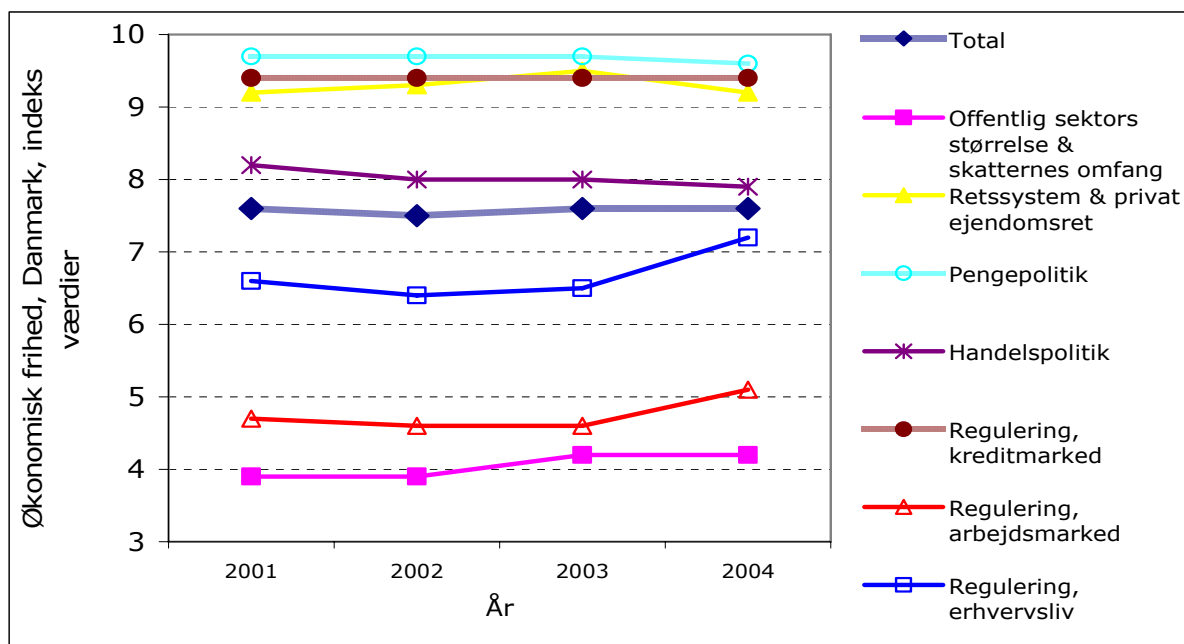
- Regulering af erhvervsliv: stigning til 7,2 (mod 6,5 i 2003); nr. 11 mod nr. 14 i 2003.
- Regulering af arbejdsmarked: stigning til 5,1 (mod 4,6 i 2003); nr. 72 mod nr. 71 i 2003.
- Den offentlige sektors størrelse & skatternes omfang: uændret 4,2; nr. 118 mod nr. 115 i 2003.

2.3. Udviklingen og dens årsager

Sammenligner man tallene for 2004 med 2001, så dækker den i det store billede uforandrede grad af økonomisk frihed (7,6 for begge år) i virkeligheden over, at der er sket synlige forbedringer på nogle områder og bemærkelsesværdige forringelser på andre områder. Danskernes økonomiske frihed er endog på nogle punkter blevet synligt mindre i denne periode: Det er først og fremmest på spørgsmålet om handelspolitik (fra 8,2 til 7,9), samt i mindre grad indenfor pengepolitikken (fra 9,7 til 9,6). På de øvrige områder er der sket marginale forbedringer, men dog kun lige nok til at give en uforandret overordnet indeksscore. Udviklingen på de syv førnævnte områder, samt totalt, er vist grafisk i Figur 2.

⁵ Den totalt set ganske høje placering af Danmark i frihedsindekset er på trods af, at landet ligger dårligt på flere væsentlige hovedområder. Den skyldes ikke mindst en meget høj vurdering, når det gælder retssikkerhed og respekten for privat ejendomsret. De relevante data for vurderingen af dette hovedområde er hentet fra de årlige undersøgelser fra *International Country Risk Guide* og *Global Competitiveness Report*, som bruger eksperter til at estimere bl.a. hvor uafhængigt retssystemet er, hvor upartiske domstolene er, hvor god retsbeskyttelsen er af privat ejendom, hvor stor en rolle militæret spiller i den politiske proces, og hvor effektivt lov og orden håndhæves. Tilsammen opfattes disse tal generelt som endog meget anvendelige vurderinger af, hvor sikker en borger kan være på, at det offentlige vil respektere ens private ejendomsret, og at enhver begrænsning af denne skal ske ved lov og mod fuld erstatning, og på alle disse får Danmark høje scorer.

⁶ Se Gwartney, Lawson & Easterly 2006: 15. "Højt" er for nærværende relativt arbitrært operationaliseret som på niveau med eller højere end Danmarks samlede indekssværdi (7,6). Omvendt er "lavt" operationaliseret som de placeringer, hvor man ligger under denne.

Figur 2. Udviklingen i Danmarks økonomiske frihed (EFW-indeksværdier), totalt og på hovedområder, 2001-2004 (kilde: Gwartney, Lawson & Easterly 2006, med korrektioner primo oktober 2006).

Ser man på de samme områder siden år 2000—det sidste fulde år, som Nyrup Ramussen regeringen havde ansvaret for—er der et mere udpræget billede af en indskrænkning i danskernes økonomiske frihed.

Den udvikling, som er skitseret her—at udviklingen i den økonomiske frihed i Danmark har stået i stampe siden omkring år 2000, eller endog er blevet svagt mindre—er måske ikke drastisk men dog bemærkelsesværdig. Det er den ikke kun, fordi den dominerende trend i det meste af verden synes at gå den modsatte vej—i retning af mindre statslig styring—men også og i særdeleshed, fordi den nuværende danske regering er erklæret borgerlig-liberal og tillige har det stærkeste parlamentariske udgangspunkt, som en sådan har haft i trekvart århundrede.

Til sammenligning var der *totalt* anskuet omvendt en forøgelse af danskernes økonomiske frihed under de Socialdemokratisk-ledede regeringer i løbet af 1990'erne. Her steg frihedsindekset for Danmarks vedkommende fra 6,7 i 1990 (under Schlüter) og 7,5 i 1995 (under Nyrup Rasmussen) til 7,7 i 2000. Denne forbedring skyldtes uændrede forhold eller generelle forbedringer på de fleste underområder—med regulering af erhvervslivet som den ene store undtagelse.⁷ Selv om liberaliseringer karakteriserede en meget lang række andre lande i verden i 1990'erne, var der ikke desto mindre tale om, at danskernes økonomiske frihed også relativt set bevægede sig markant op i 1990'erne frem til år 2000—fra en 20. plads til en 12. plads, jf. Figur 1.

⁷ Indenfor regulering af erhvervslivet forværredes danskernes økonomiske frihed fra 8,5 i 1995 til 7,6 i 2000.

3. Konsekvenser af forskelle i økonomisk frihed

Economic Freedom of the World indekset bliver i stadig stigende grad anvendt af økonomer og andre samfundsforskere til at undersøge statistisk, hvad der empirisk forårsager, at nogle lande bliver mere frie end andre, samt konsekvenserne af disse forskelle i økonomisk frihed. I sig selv er der naturligvis ingen direkte konsekvenser af, at et land glider lidt ned eller rykker lidt op i et indeks som EFW. Men når der som i Danmarks tilfælde er tale om andet end et enkelt års op- eller nedtur, men om en støt og vedvarende tendens, hvor man sakter relativt bagud efter andre lande, er det relevant at spørge om, hvad der vil være de langsigtede konsekvenser af, at et land har henholdsvis mere eller mindre økonomisk frihed. Særligt oplagt er det at sammenligne hvor høj eller lav økonomisk vækst, der er i lande med stor eller lille frihed.

3.1. Sammenhængen mellem økonomisk frihed og konkurrencedygtighed/globaliseringstilpasning

Det ville være intuitivt at forvente at finde en sammenhæng mellem økonomisk frihed og graden af konkurrencedygtighed: Hvis et lands økonomi er meget fri og åben, skulle man også—alt andet lige—tro, at det pågældende lands virksomheder, medarbejdere m.v. over tid skulle blive presset af markedskræfterne til at blive mere konkurrencedygtige.

En sådan hypotetisk sammenhæng kan undersøges ved hjælp af to andre indekser. World Economic Forum offentliggør hvert år dets *Global Competitiveness Report*,⁸ som på en række parametre forsøger at undersøge, hvor konkurrencedygtige verdens landes økonomier er. Noget lignende er forsøgt af konsulentfirmaet A.T. Kearney med deres *Globalization Index*.⁹

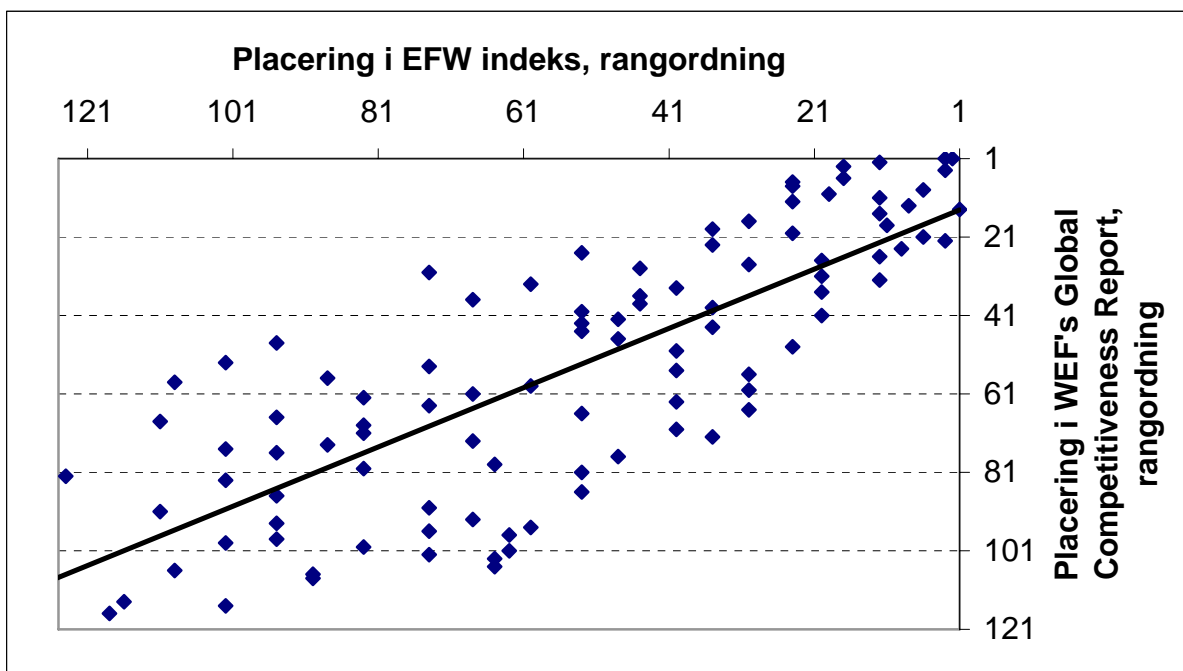
Figur 3 og Figur 4 har sat rangordningerne af lande i EFW i forhold til rangordningerne af de samme lande i henholdsvis *Global Competitiveness Report* og *Globalization Index*. Som det tydeligt kan ses, er der en meget klar og positiv korrelation mellem, hvor frimarkedsøkonomisk orienteret en samfundsökonomi er, og hvor højt det pågældende land er placeret m.h.t. konkurrencedygtighed og globaliseringsgrad.¹⁰ Statistiske analyser mellem de to parringer viser, at der er tale om en meget stor og statistisk signifikant korrelation mellem rangordningerne (i begge tilfælde Spearmans $\rho = 0,814$; $p = 0,000$).

På det foreliggende grundlag alene kan man ikke med sikkerhed slutte, at større økonomisk frihed leder til en mere "globaliseret" og konkurrencedygtig økonomi, men der er i hvert fald tale om en stærk sammenhæng mellem fænomenerne og alt andet lige gode grunde til at tro, at effekten er der.

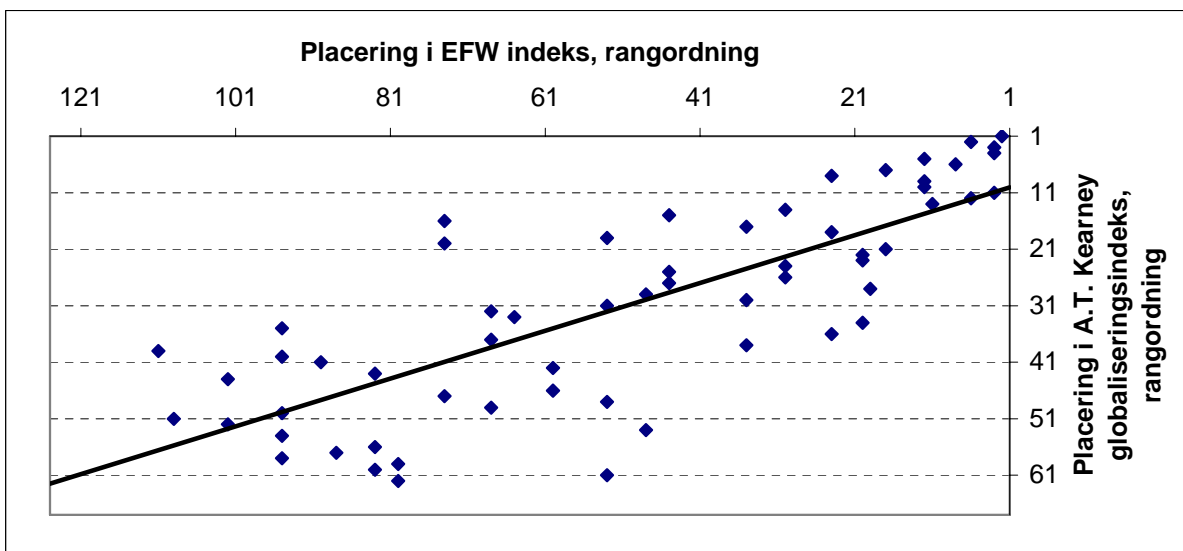
⁸ Se http://www.weforum.org/pdf/Global_Competitiveness_Reports/gcr2006_rankings.xls.

⁹ Se http://www.atkearney.com/shared_res/pdf/2005G-index.pdf.

¹⁰ De pågældende korrelationer må tages med et vist gran salt og kun anses for nogle foreløbige, overfladiske resultater. For det første er der i disse simple Spearman korrelationer ikke kontrolleret for andre faktorer. For det andet skal det bemærkes, at værdier fra GCR indgår i nogle af de 38 observerede underområder i EFW, og at det derfor ikke er overraskende, hvis der er en vis korrelation imellem de to. Det skal dog bemærkes, at dette ikke giver en synligt større korrelation end i.f.t. A.T. Kearneys indeks; sidstnævnte og CGR er således indbyrdes stærkt korrelerede (Spearmans $\rho = 0,781$; $p = 0,000$; $N = 58$).

Figur 3. Korrelation mellem rangordninger af lande, Economic Freedom of the World (2004) og World Economic Forums Global Competitiveness Report (2005). Linien er en OLS-regressionslinie (Spearman's $\rho = 0,814$; $p = 0,000$; $N = 103$).

Figur

4. Korrelation mellem rangordninger af lande, Economic Freedom of the World (2004) og A.T. Kearneys Globalization Index (2005). Linien er en OLS-regressionslinie (Spearman's $\rho = 0,814$; $p = 0,000$; $N = 61$).

3.2. Sammenhængen mellem økonomisk frihed og levestandard

En lang række samfundsvidenskabelige studier konkluderer samstemmende, at det samlede omfang af økonomisk frihed i et land er en af de statistisk set mest solide faktorer af betydning for omfanget af økonomisk vækst—også når andre faktorer tages med i betragtning.¹¹ På et rent pædagogisk plan er sammenhængen mellem økonomisk frihed og levestandard mest tydelig, når man opdeler landene i niveauer for, hvor megen økonomisk frihed de har og sammenligner ekstremerne:

- Den fjerdedel af verdens lande, som har mest økonomisk frihed (lande som Hong Kong, Singapore, New Zealand, Schweiz, USA m.fl.), havde i 2004 et gennemsnitligt BNP per indbygger på 24.402 USD.¹²
- Til sammenligning har den fjerdedel af verdens lande med mindst økonomisk frihed (lande som Guinea-Bissau, Demokratiske Republik Congo, Venezuela, Zimbabwe og Myanmar) et gennemsnitligt BNP per indbygger på 2.998 USD.¹³

At der er en sammenhæng mellem økonomisk frihed og velstand er imidlertid ikke ensbetydende med, at det første forårsager det sidste—om end der er mange gode grunde til, at det ville være en plausibel forklaring. Det virkeligt interessante må være, hvorvidt der er en synlig, empirisk sammenhæng mellem økonomisk frihed og den økonomiske vækst, som i sidste ende er udtryk for generering af velstand. Noget sådant er forsøgt dokumenteret i en lang række dybdegående, statistiske studier, men blot et kort blik i 2006-udgaven af *Economic Freedom of the World* kan antyde, at der er en sådan sammenhæng:

- Den mest frie fjerdedel af verdens økonomier havde i 2004 en gennemsnitlig vækst i BNP per indbygger på 2,1 pct.¹⁴
- Til sammenligning havde den økonomisk set mindst frie fjerdedel af verdens lande i 2004 en gennemsnitlig vækst i BNP per indbygger på -0,2 pct.¹⁵

Menneskers velbefindende kan imidlertid anskues ud fra andet end BNP per indbygger alene, men næsten uanset hvorledes man alternativt måler menneskers levestandard, er der en meget synlig positiv sammenhæng mellem, hvor megen økonomisk frihed et land har, og hvor godt indbyggerne har det.¹⁶ Nogle simple sæt af observationer kan antyde dette:

- I den mest frie fjerdedel af verdens lande var ledigheden i 2004 gennemsnitligt på 5,9 pct. I den mindst frie fjerdedel var den gennemsnitligt på 12,7 pct.¹⁷
- I de 25 pct. mest frie lande var den forventede levetid i 2004 på 77,8 år, mens den i den tilsvarende andel mindst frie lande var på 55 år.¹⁸

¹¹ For nogle illustrative empiriske studier, der har vist den statistiske sammenhæng mellem økonomisk frihed og økonomisk vækst, se f.eks. Esposto & Zaleski 1999; Wu & Davis 1999; Haan & Sturm 2000; Haan & Sturm 2001; Scully 2001; Kurrild-Klitgaard 2003; jf. Kurrild-Klitgaard 2005b. For oversigter over en lang række arbejder, der har anvendt økonomisk frihed som en variabel i forklaringen af økonomisk vækst, se f.eks. Holcombe 2001; Berggren 2003; Kurrild-Klitgaard & Berggren 2004; Haan, Lundström & Sturm 2006, samt for en opdateret liste over artikler, der anvender EFW-indekset, Gwartney, Lawson & Easterly 2006: 183-93.

¹² Se Gwartney, Lawson & Easterly 2006: 3; 22 (Fig. 1.6).

¹³ Se Gwartney, Lawson & Easterly 2006: 3; 22 (Fig. 1.6).

¹⁴ Se Gwartney, Lawson & Easterly 2006: 3; 23 (Fig. 1.7).

¹⁵ Se Gwartney, Lawson & Easterly 2006: 3; 23 (Fig. 1.7).

¹⁶ For mere systematiske, statistiske analyser af forholdet mellem økonomisk frihed og menneskers velfærd, se f.eks., Hanke & Walters 1997; Grubel 1998; Berggren 1999.

¹⁷ Se Gwartney, Lawson & Easterly 2006: 3; 23 (Fig. 1.8).

¹⁸ Se Gwartney, Lawson & Easterly 2006: 3; 23 (Fig. 1.9).

- I den fjerdedel af verdens lande med mest økonomisk frihed i 2004, scorede landene i gennemsnit 0,9 på FN's "Human Development Index" i 2003; i den fjerdedel med mindst økonomisk frihed, scorede man i gennemsnit 0,6 på indekset.¹⁹

Mest fundamentalt er det tillige tilfældet, at økonomisk frihed synes at være særligt godt for de fattigste. Det er som regel de fattigste grupper, der tillige er dem, der er mest ramt af f.eks. ledighed og hårde arbejds- og leveforhold, som forkorter deres levealder, men der er tydeligvis tale om at økonomisk frihed giver velstandseffekter også for de fattigste:

- I den fjerdedel af verdens lande med de mest frie økonomier var den gennemsnitlige indkomst for de 10 pct. fattigste i 2004 på 6.519 USD; denne gruppe tegnede sig i øvrigt for 2,5 pct. af landenes samlede indkomster.²⁰
- Blandt borgerne i den fjerdedel med mindst frie økonomier var den gennemsnitlige indkomst for de 10 pct. fattigste på 826 USD; denne gruppe tegnede sig for 2,2 pct. af deres landes samlede indkomster.²¹

De fattigste er altså ikke alene rigere rent nominelt i de økonomisk frie lande men tjener også en lidt større andel af deres lands samlede indtægt.

4. Reformmuligheder og potentialer

På baggrund af at Danmarks relative placering blandt verdens frieste økonomier har været faldende, kan det være værd at se nærmere på, hvor relativt let det ville være at øge danskernes økonomiske frihed og dermed undgå at Danmark sakker yderligere agterud i et internationalt perspektiv.

Så hvordan ville Danmark ligge, hvis man på de "dårlige" områder lå bedre? Man kan prøve at lave et tankeeksperiment, nemlig at forestille sig hvorledes Danmark ville se ud, hvis man havde andre landes mere markedsorienterede politikker. Så for at illustrere hvor lidt, der skal til, kan man tage udgangspunkt i lande, der i flere henseender ligger tættere på Danmark end f.eks. USA eller Østen. Hvad nu hvis Danmark havde f.eks.:

- En offentlig sektor/et skattetryk som *Schweiz* (7,4; nr. 26 på dette område): Dette kunne nås f.eks. ved at gennemføre en skattereform, eksempelvis med en "flad skat"²², der resulterer i en maksimal marginal skattesats på under 50 pct., for eksempel finansieret ved at fastfryse det offentlige forbrug på det nuværende niveau.
- En handelspolitik som *Luxembourg* (8,8; nr. 3 på dette område) eller *Irland* (8,7; nr. 4): Dette kunne først og fremmest nås ved bl.a. at fjerne nogle af de tilbageværende hindringer for udenlandsk ejerskab og investeringer, samt de relativt få tilbageværende begrænsninger på transaktioner i fremmede valutaer i Danmark.
- En arbejdsmarkedsregulering som *Island* (8,0; nr. 7 på dette område): Først og fremmest ved at afskaffe værnepligten, men derudover f.eks. ved at mindske statens rolle i arbejdsløsforsikringerne.
- En erhvervsregulering som *Finland* (8,4; nr. 2 på dette område): F.eks. ved at reducere mængden af priskontrol, generelt reducere omfanget af regulering således at det mindsker den tid, man skal anvende på bureaukratiske procedurer (for eksempel ved etablering af nye virksomheder).

¹⁹ Se Gwartney, Lawson & Easterly 2006: 3; 25 (Fig. 1.15).

²⁰ Se Gwartney, Lawson & Easterly 2006: 3; 25 (Fig. 1.13 & 1.14).

²¹ Se Gwartney, Lawson & Easterly 2006: 3; 25 (Fig. 1.13 & 1.14).

²² Se f.eks. CEPOS 2006.

Ingen af disse reformer ville omfatte at modellere Danmark efter lande som USA eller Singapore. Det ville blot omfatte på udvalgte punkter at lægge sig op af en række lande, som man fra dansk side i forvejen normalt sammenligner sig med. Men konsekvensen ville være en markant forbedring af omfanget af danskernes økonomiske frihed—og de mere langsigtede konsekvenser ville være en forbedring af dansk økonomis konkurrenceevne og øget økonomisk vækst.

Hvor stor ville betydningen være? Alene et skattetryk og en offentlig sektor på størrelse med den schweiziske ville give Danmark en indekssværdi på 8,3 og en plads som verdens 3. mest frie økonomi. Lagde man derovert en afskaffelse af værnepligten og andre reformer a la Island, ville Danmark få en score på 8,5 og en plads som nr. 2, kun overgået af Hong Kong. Lagde man dertil en handelspolitik som Luxembourgs/Irlands, samt en erhvervsregulering som Finlands, ville Danmark få en score på 8,7 og dermed dele pladsen som verdens frieste økonomi med Hong Kong.

Man kan ikke på et solidt videnskabeligt grundlag give et svar på, hvad en sådan ændring af omfanget af økonomisk frihed i Danmark ville medføre m.h.t. f.eks. økonomisk vækst; der er, som bekendt, mange andre forhold end økonomisk frihed alene, der spiller en rolle for samfunds velstand, og ikke alle former for frihed er lige vigtige for at stimulere økonomisk vækst og velstand, ligesom der kan være tale om, at det velstandsniveau man har nået, vil have en betydning.²³ En række analyser antyder dog, at der kan være en væsentlig velstandsmæssig gevinst—også for danskerne—ved at satse på reformer af netop de områder, hvor man ligger relativt dårligt i *Economic Freedom of the World*, ligesom flere analyser med udgangspunkt i datasættet indikerer, at en forandring i økonomisk frihed svarende til et indeks-point—alt andet lige—vil kunne medføre en forandring i årlig økonomisk vækst på op til 1 pct.²⁴ Er det tilfældet, vil selv relativt beskedne reformer—såsom en ændring af skattesystemet—i længden kunne have ganske betydelige, positive konsekvenser for danskernes levestandard.

Referencer

- Barro, Robert J. (1997). *Determinants of economic growth: A cross-country empirical study*, Cambridge: MIT Press.
- Berggren, Niclas (1999). "Economic freedom and equality: Friends or foes?", *Public Choice* 100(3-4), pp. 203-223.
- (2003). "The benefits of economic freedom: A survey", *Independent Review* 8(2), pp. 193-211.
- CEPOS (2006). *OECD's "Taxing Wages": Høj marginalskat i DK for topskatteydere*, CEPOS Notat, 28. februar 2006, Center for Politiske Studier (CEPOS), København, http://www.cepos.dk/cms/fileadmin/user_upload/ceposfiles/PDF/Taxing_Wages_OECD_CEPOS-notat_2006.pdf.
- Esposito, Alfredo G. & Peter A. Zaleski (1999). "Economic freedom and the quality of life: An empirical analysis", *Constitutional Political Economy* 10(2), pp. 185-197.
- Friedman, Milton (1962). *Capitalism and freedom*, Chicago: University of Chicago Press.

²³ For en analyse af nogle af disse faktorer, se f.eks. Barro 1997. M.h.t. forskellige aspekter af økonomisk frihed, se f.eks. Leschke 2000.

²⁴ Se f.eks. Kurrild-Klitgaard 2003 (revideret udgave i Kurrild-Klitgaard 2005a); Kurrild-Klitgaard 2005b.

- (1988). "A statistical note on the Gastil-Wright survey of economic freedom", Michael A. Walker (red.), *Freedom, democracy and economic welfare*, Vancouver: Fraser Institute.
- Grubel, Herbert G. (1998). "Economic freedom and human welfare: Some empirical findings", *Cato Journal* 18(2), pp. 287-304.
- Gwartney, James D., Robert Lawson, & William Easterly (2006). *Economic freedom of the World: 2006 annual report*, Vancouver: Fraser Institute.
- Gwartney, James D., Robert Lawson, & Erik Gartzke (2005). *Economic freedom of the World: 2005 annual report*, Vancouver: Fraser Institute.
- Haan, Jakob de, Susanna Lundström, & Jan-Egbert Sturm (2006). "Market-oriented institutions and policies and economic growth: A critical survey", *Journal of Economic Surveys* 20(2), pp. 157-181.
- Haan, Jakob de & Jan-Egbert Sturm (2000). "On the relationship between economic freedom and economic growth", *European Journal of Political Economy* 16, pp. 215-241.
- (2001). "How robust is the relationship between economic freedom and economic growth?", *Applied Economics*.
- Hanke, Steve H. & Stephen J. K. Walters (1997). "Economic freedom, prosperity, and equality: A survey", *Cato Journal* 17(2), pp. 117-146.
- Holcombe, Randall G. (2001). "Public choice and economic growth", pp. 628-644 i William F. Shughart & Laura Razzolini (red.), *The Elgar companion to public choice*, Cheltenham: Edward Elgar.
- Kurrild-Klitgaard, Peter (2003). "Frihedens forfatning: Velstand, regulering og skatter i konstitutionelt perspektiv", *Økonomi & Politik* 76(2), pp. 8-22.
- (2005a). *Individ, stat og marked: Studier i rationalitet og politik*, København: Forlaget Politiske Studier.
- (2005b). *Økonomisk frihed, vækst og velstand: Et dansk perspektiv*, CEPOS Notat 08/9/05, Center for Politiske Studier (CEPOS), København.
- Kurrild-Klitgaard, Peter & Niclas Berggren (2004). "Economic consequences of constitutions: A theory and survey", *Journal des Economistes et des Etudes Humaines* 14(1), pp. 3-41.
- Leschke, Martin (2000). "Constitutional choice and prosperity: A factor analysis", *Constitutional Political Economy* 11(3), pp. 265-279.
- Scully, Gerald W. (2001). "Institutions, policy, and economic growth", pp. 611-627 i William F. Shughart & Laura Razzolini (red.), *The Elgar companion to public choice*, Cheltenham: Edward Elgar.
- Wu, Wenbo & Otto A. Davis (1999). "The two freedoms, economic growth and development: An empirical study", *Public Choice* 100, pp. 39-64.